

Burgertoets categoriale bijstand voor alleenverdieners

Den Haag, 10 mei 2024

Burgers hebben bij de Landelijke Cliëntenraad (LCR) al jaren gemeld dat zij in de problemen komen door de samenloop van uitkering met toeslagen. Om die reden hebben we dit onderwerp ook genoemd in onze Knelpuntenbrief 2023. Het wetsvoorstel dat er nu ligt moet een overbrugging bieden totdat er een definitieve oplossing wordt gevonden in de wijziging van de wet op de Inkomstenbelasting.

De LCR is positief over het voorstel en staat achter de uitgangspunten om met pro-actieve dienstverlening en categorale bijzondere bijstand voor mensen die vallen onder het bestaansminimum door ons ingewikkelde stelsel snel een oplossing

aan te dragen. Het is goed om te zien dat burgers het voordeel van de twijfel krijgen. Omdat het stelsel zo ingewikkeld is, voorzien wij nog wel wat uitvoeringsproblemen. De hulp van juridisch dienstverleners (zoals via het juridisch loket en sociaal raadslieden) en/of cliëntenorganisaties is zeker nodig om de oplossing bij burgers te krijgen en hen te helpen. De LCR ziet ook voor zichzelf hierin een rol vervullen door via (eigen) media burgers te informeren.

Het probleem

Door de afschaffing van de overdracht van de beslagvrije voet komen kostwinners met een uitkering van UWV (WAO, Wia, WW, IOW en Wajong) of een private verzekeraar én een partner zonder of met een laag inkomen onder het bestaansminimum terecht. Dit heeft de LCR in de Knelpuntenbrief 2023 genoemd. De beslagvrije voet kan niet worden overgedragen, zodat verhoudingsgewijs de toeslagen te laag worden vastgesteld. De alleenverdienende kostwinner komt zo onder het bestaansminimum terecht.

De oplossing

Er komt als tussenoplossing een nieuwe specifieke categorale bijstand voor alleenverdieners zonder vermogenstoets om deze groep te compenseren voor de fiscale benadeling. Deze wet moet een oplossing bieden aan huishoudens in de jaren 2025-2027. In 2028 wordt een wetswijziging verwacht waarin dit probleem definitief wordt opgelost. Naar verwachting doen 6400 mensen een beroep op deze regeling.

Een optimale oplossing?

1. Het gebruiken van een categorale bijzondere bijstandsregeling is een praktische oplossing, omdat er veel minder bureaucratie aan vast zit dan aan een individuele bijzondere bijstand. Daarnaast kent deze regeling geen vermogenstoets. De regeling sluit hierdoor geen groepen uit die onder het sociaal minimum zitten, maar nog wel vermogen hebben. Een vermogenstoets is ook niet passend bij een uitkering volgens een werknemersverzekering.

Verzoek burgertoets

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) is op 26 maart 2024 gevraagd een burgertoets (cliënttoets) uit te voeren voor het wetsvoorstel tot wijziging van de Participatiewet in verband met compensatie alleenverdienersproblematiek. De deadline is na contact vanuit de LCR gesteld op 10 mei 2024.

Inbreng burgers

De LCR kan voor het uitbrengen van een burgertoets terugvallen op de leden van de Raad en hun achterban, plus burgers die via verschillende wegen (campagnes, bijeenkomsten en rechtstreekse signalen) hun ervaringen met de LCR hebben gedeeld.

2. Privacy is een belangrijke factor bij de opsporing van de doelgroep. De methode die wordt beschreven in de memorie van toelichting klinkt zorgvuldig en sluit aan bij eerdere adviezen die de LCR heeft uitgebracht bij het wetsvoorstel 'pro-actieve dienstverlening'. Dit wetsvoorstel kan een eerste toepassing zijn van pro-actieve dienstverlening voor een gerichte groep. Het is daarmee een nieuw experiment.

De risico's

In het wetsvoorstel zien we een aantal risico's die van belang zijn om te benoemen.

- De groep die nu wordt geselecteerd, bestaat uit mensen die door de overdracht van de belastingvrije voet in de problemen komt. De gemeente moet hen op de hoogte brengen van de nieuwe regeling. De overheid gaat dus pro-actief op zoek naar mensen op wie deze regeling van toepassing is. Daarbij moet niet worden vergeten dat inmiddels **heel veel mensen wantrouwig zijn als het gaat om post van de overheid**. De overheid heeft vooral onder burgers die ervan afhankelijk zijn een slechte naam. Voorbeelden zijn er genoeg. Kort geleden kwam het bericht naar buiten dat jongeren met betalingsproblemen zitten omdat zij de zorgtoeslag niet willen aanvragen.
 - Er moet extra aandacht worden besteed aan de communicatie en het informeren van burgers. Hierbij is het goed mogelijk om verschillende lidorganisaties van de LCR en de LCR zelf te betrekken.
- Niet alle mensen zijn bekend bij de Belastingdienst. Dat komt omdat ze nooit aangifte Inkomstenbelasting hebben gedaan. **Mensen zien soms ook af om zich te registreren bij de Belastingdienst** om Inkomstenbelasting terug te vorderen. Dit blijft een probleem, omdat ook bij de toepassing van de bijzondere bijstand nog steeds verrekeringen met de Inkomstenbelasting kunnen blijven bestaan. Hierdoor lopen zij ondersteuning mis, waar zij wel recht op hebben.
 - De schatting is dat het gaat om ongeveer 2000 burgers die 'niet bekend' zijn. Zij moeten informatie krijgen via andere wegen. Het is voor de meeste burgers die alleenverdienende kostwinner zijn lastig uit te rekenen of hij/zij tot de doelgroep behoren. De LCR en onze leden hebben een rol om burgers te wijzen op het bestaan van deze oplossing en een verwijfsfunctie. Of burgers in aanmerking komen is niet eenvoudig te toetsen. Wel dat ze onder het bestaansminimum terecht zijn gekomen.
- **Gemeenten kunnen toch nog administratieve drempels opwerpen** om gebruik te maken van de categoriale bijstand.
 - In dit geval moeten gemeenten niet de vrijheid krijgen om dit te doen en moet vooral worden gestreefd naar de oplossing van het probleem voor de burger zoals dit wetsvoorstel beoogt.
- **Dit probleem bestaat al langere tijd** en alleen in de jaren 2025 tot 2027 krijgen burgers compensatie.
 - Bekijk of er voor mensen die al jaren kampen met dit probleem ook een oplossing mogelijk is.

Burgers kunnen zich nu al wenden tot de gemeenten voor individuele bijzondere bijstand. Dan wordt wel een vermogenstoets toegepast. **Het kan voor burgers verwarrend zijn** dat zij eerder niet en nu eventueel wel in aanmerking komen voor categoriale bijstand.

- Neem in de communicatie met burgers mee dat dit een andere regeling is met andere voorwaarden.

De volgende vragen zijn specifiek gesteld en beantwoorden wij hieronder één voor één.

1. Houdt dit wetsvoorstel voldoende rekening met het doenvermogen van mensen? Welke kansen voor verbetering ziet u hierbij voor huishoudens die een handmatige aanvraag moeten doen?

Deze wet houdt rekening met doenvermogen, omdat het mensen zo veel mogelijk via pro-actieve dienstverlening worden benaderd.

2. Hoe denken mensen over het uitwisselen van gegevens tussen UWV, Belastingdienst en gemeenten met betrekking tot burgers die recht hebben op de vaste tegemoetkoming alleenverdieners?

Op het uitwisselen van gegevens hebben wij eerder geadviseerd en we geven de voorkeur dit te beleggen bij het inlichtingenbureau zoals in het wetsvoorstel wordt voorgesteld.

3. Hoe kan de overheid mensen bereiken die niet op de lijst staan, maar mogelijk wel in aanmerking komen voor de vaste tegemoetkoming alleenverdieners? Heeft u daarbij suggesties voor gerichte en begrijpelijke voorlichting?

Niet alle burgers worden bereikt via de pro-actieve dienstverlening. De LCR en zijn lidorganisaties zullen actief mensen op de hoogte brengen van de mogelijkheden die de wet biedt. Dit zal betreft de timing goed worden afgestemd met uitvoeringsorganisaties. Het bestrijden van niet-gebruik is een gezamenlijke opgave waarbij we ook optrekken met communicatie- en informatiespecialisten vanuit verschillende (belangen)organisaties en ministeries.

Voor de gerichte voorlichting (zoals via het platform hetgaatovermij.org), suggesties voor tone-of-voice en andere vormen van media treden we graag met u in gesprek.